

UNELE ASPECTE ALE APLICĂRII ÎN PRACTICĂ A RĂSPUNDERII PENTRU SUSTRAGERE

Sergiu BRÎNZĂ

Catedra Drept Penal și Criminologie

Some aspects of applying into practice the responsibility for the offence of evasion are treated in the present article. The analysis of some cases from the judicial practice is carried out. Although the number of the registered evasions is continuously decreasing, these offences keep their tendency of having the greatest percentage amongst the offences committed in Republic of Moldova. If taking into consideration all the offences committed by means of evasion (theft, swindle, embezzlement, robbery), it may be affirmed that almost half of the committed offences refer to evasions. This makes even more important the identification of the ways of improving the practice of applying the responsibility for the offences committed by means of evasion, so that this practice would have a unitary character, which means respecting the legality principle. Besides, the theoretical exam of some cases from the judicial practice regarding the offences committed by means of the evasion is tackled in the present article. Some of the most up-to-date problems that are faced by the practitioners in the process of applying the responsibility for the evasion are put into discussion. The author examines the quality of the interpretation of the provisions of the art.186-188, 190-192 of the Criminal Code of Republic of Moldova by the institutions that apply the penal law.

Deși numărul sustragerilor înregistrate este în continuă scădere, aceste infracțiuni își păstrează tendința de a ocupa ponderea cea mai mare în rândul infracțiunilor săvârșite în Republica Moldova. Astfel, în 2005 au fost înregistrate 11506 furturi (față de 21345, câte au fost înregistrate în 2000). Cât privește jafurile și tâlhăriile, numărul acestor infracțiuni, înregistrate în 2005, este de 1449 (față de 2932, câte au fost înregistrate în 2000). În 2005, proporția furturilor înregistrate este de 41,7% din numărul total de infracțiuni înregistrate. În același an, proporția jafurilor și tâlhăriilor înregistrate constituie 5,25% [1]. Astfel, dacă luăm în considerație și celelalte infracțiuni săvârșite prin sustragere (escrocheria, delapidarea averii străine, pungășia), putem constata că aproximativ jumătate din infracțiunile săvârșite sunt cele care fac parte din rândul sustragerilor.

Cu atât mai importantă devine identificarea căilor de perfecționare a practicii de aplicare a răspunderii pentru infracțiunile săvârșite prin sustragere, astfel încât această practică să aibă un caracter unitar în sensul respectării principiului legalității. De aceea, în cele ce urmează ne propunem să analizăm unele abordări litigante, care apar în practica judiciară de aplicare a răspunderii penale pentru sustrageri.

Astfel, într-o speță, T.M. a fost condamnată pentru faptul că, exercitând funcția de inspector principal al Inspectoratului Fiscal de Stat al jud. Cahul, împreună cu o altă persoană – inspector superior în cadrul aceleiași autorități publice – s-a legitimat față de vânzătoarea F.O. și, contrar atribuțiilor de serviciu, au efectuat în mod abuziv un control al activității economice a unității comerciale, la care era angajată F.O., urmărind de fapt scopul de a obține gratuit produse alimentare.

În procesul controlului, amenințând-o pe F.O. cu tragerea la răspundere administrativă pentru încălcările descoperite în activitatea economică, T.M. și-a trecut în posesie produse alimentare în valoare de aproximativ 200 de lei, în lipsa consimțământului lui F.O.

În aceeași zi, împreună cu aceeași persoană, T.M. a săvârșit acțiuni similare într-o altă unitate comercială, în privința vânzătoarei A.A. De această dată, suma prejudiciului patrimonial a fost de aproximativ 150 de lei.

Conducându-se de prevederile Codului penal din 1961, instanța de fond a calificat acțiunile condamnatei conform alin.2 art.123 (ca sustragere prin abuz de serviciu, săvârșită în mod repetat și în urma înțelegerii prealabile de către un grup de persoane) și alin.2 art.184 (ca abuz de putere sau abuz de serviciu, săvârșit în mod repetat).

Prin Decizia nr.1 r/a-46/2002 din 2.04.2002, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a admis recursul procurorului, considerând că din sentință urmează a fi exclusă condamnarea lui T.M. în baza alin.2 art.184 CP RM din 1961 [2].

O calificare finală de altă natură a fost efectuată în privința lui C.I., inspector superior al Inspectoratului Fiscal de Stat al jud. Cahul care a însoțit-o pe T.M. în săvârșirea activității infracționale. În acest sens, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, prin Decizia nr.1 r/a-50/2002 din 16.04.2002, a confirmat că instanța de fond a procedat just, calificând cele săvârșite de C.I. conform alin.2 art.123 și alin.2 art.184 CP RM din 1961 [3].

În cele ce urmează, raportându-ne la obiectul de referință al prezentului studiu, vom încerca să răspundem la următoarele întrebări:

- 1) au săvârșit oare T.M. și C.I. sustragerea prin abuz de serviciu?;
- 2) cum ar fi calificată fapta celor două persoane, luând în considerație prevederile legii penale în vigoare?

Amintim că în art.123 CP RM din 1961 se prevedea răspunderea pentru însușirea sau delapidarea avutului proprietarului, încredințat celui vinovat sau care se află în administrarea lui, precum și sustragerea avutului proprietarului de către o persoană oficială (împuțernicită) prin abuz de serviciu.

Atât T.M., cât și C.I., și-a trecut ilegal în posesie bunuri străine. Ilegal, deoarece a lipsit consimțământul posesorului legitim al acestor bunuri. Mai mult, ceea ce este mai important, sustragerea săvârșită de cei doi a fost posibilă anume datorită abuzului de serviciu pe care l-au comis. Or, din dispoziția alin.1 art.123 CP RM din 1961 rezultă că, în ipoteza sustragerii prin abuz de serviciu, bunurile străine nu sunt încredințate făptuitorului, nici nu se află în administrarea lui. În contrast, în cazul însușirii sau delapidării, bunurile străine sunt încredințate făptuitorului sau se află în administrarea lui. Astfel, prin situația-premisă vizând regimul juridic al bunurilor care formează obiectul material al infracțiunii, sustragerea prin abuz de serviciu se deosebește de celelalte două modalități normative – însușirea și delapidarea – prevăzute în art.123 CP RM din 1961.

Așadar, pentru sustragerea prin abuz de serviciu este tipic că bunurile străine nu se află în posesia legitimă a făptuitorului, dar trec ilegal, datorită folosirii de către făptuitor a situației sale de serviciu, în posesia acestuia [4]. De aceea, răspunzând la prima întrebare din cele specificate mai sus, susținem că T.M. și C.I. au săvârșit tocmai sustragerea prin abuz de serviciu. Or, imposedarea bunurilor străine a fost făcută prin darea de către făptuitori, în calitatea lor de persoane cu funcție de răspundere, a unor dispoziții verbale ilegale către persoane materialmente responsabile, cu privire la eliberarea gratuită a bunurilor respective făptuitorilor. În acest mod, făptuitorii au utilizat prerogativele, care le revin în virtutea funcției ocupate, de a emite dispoziții în privința persoanelor materialmente responsabile, care posedă legitim bunurile răvnite de către făptuitori.

În alt context, a fost oare justificată calificarea celor săvârșite de T.M. și C.I. conform regulilor concursului de infracțiuni, în baza alin.2 art.123 și alin.2 art.184 CP RM din 1961?

Privitor la raportul dintre cele două infracțiuni concurente, în Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea averii proprietarului”, nr.5 din 6.07.1992, se arată: „Delimitând sustragerea prin abuz de serviciu și abuzul de serviciu, e necesar a reieși din faptul că infracțiunea urmează a fi încadrată în baza art.123 CP RM (se are în vedere Codul penal din 1961 – *n.a.*) doar în cazurile în care abuzul de serviciu ... a servit drept mijloc de sustragere ... Dacă abuzul de serviciu a fost săvârșit din motive de profit, dar nu a avut drept scop sustragerea averii, acțiunea va fi încadrată în baza art.184 CP RM (se are în vedere Codul penal din 1961 – *n.a.*)” [5]. Așadar, interpretând cele reproduse, conchidem că nu este cu puțință concursul ideal dintre infracțiunea de sustragere prin abuz de serviciu (prevăzută la art.123 CP RM din 1961) și infracțiunea de abuz de putere sau abuz de serviciu (prevăzută la art.184 CP RM din 1961).

Dar poate în speța exemplificată *supra* se atestă nu concursul ideal, dar concursul real? În opinia lui A.I. Boițov, „se impune calificarea suplimentară conform articolului care prevede răspunderea pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu în acele cazuri, când se atestă concursul real, adică atunci când abuzul de putere sau abuzul de serviciu a constituit nu metoda de săvârșire a sustragerii, dar o infracțiune de sine stătătoare, care e săvârșită de rând cu sustragerea prin abuz de serviciu” [6]. Considerăm că această regulă de calificare, care este corectă de altfel, nu poate fi aplicată în raport cu cele săvârșite de T.M. și C.I.

Cele două persoane au săvârșit o infracțiune unică de sustragere prin abuz de serviciu, infracțiune din care nu poate fi defalcată o altă infracțiune: cea de abuz de putere sau abuz de serviciu. Or, controlul activității economice a celor două unități comerciale a servit ca pretext pentru săvârșirea acțiunilor abuzive. Atât acest control, cât și amenințarea cu aplicarea răspunderii administrative, nu poate fi detașat de contextul sustragerii prin abuz de serviciu. Unitatea de motiv, scop, victimă, loc de săvârșire a infracțiunii etc. mărturisesc în mod clar despre prezența unei infracțiuni unice: cea de sustragere prin abuz de serviciu. Faptul că această infracțiune presupune două etape nu trebuie confundat cu faptul că ea ar coexista alături de infracțiunea de abuz de putere sau abuz de serviciu: la prima etapă, cea a acțiunii adiacente, se comite abuzul de serviciu; la cea de-a doua etapă, cea a acțiunii principale, se comite luarea ilegală și gratuită a bunurilor străine. Cele două tipuri de acțiuni au la bază aceeași intenție infracțională, formând un sistem de acțiuni, și nu acțiuni independente una față de cealaltă. Deci, se integrează perfect în tiparul infracțiunii unice, reliefat în art.28 CP RM.

Din aceste considerente, nu este corectă condamnarea lui C.I. conform alin.2 art.123 și alin.2 art.184 CP RM din 1961. Acesta, ca și T.M., trebuia condamnat numai potrivit alin.2 art.123 CP RM din 1961. De fapt, C.I. a fost tras la răspundere de două ori pentru același abuz de serviciu. Este absolut neclar de ce instanța superioară a calificat diferit fapta celor doi, odată ce ei, împreună, au săvârșit acțiuni similare? De ce excluderea condamnării în baza alin.2 art.184 CP RM din 1961 a fost acceptată doar în privința lui T.M., odată ce C.I. nu a comis un exces de autor?

Acum să încercăm să răspundem la cea de-a doua întrebare, pe care am formulat-o mai sus: cum ar fi calificată fapta celor două persoane – T.M. și C.I. – luând în considerație prevederile legii penale în vigoare?

Este adevărat că la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM se prevede răspunderea pentru delapidarea averii străine, săvârșită cu folosirea situației de serviciu. Însă, nu putem face abstracție de faptul că obiectul material al infracțiunii de delapidare a averii străine îl pot constitui numai acele bunuri străine care, până la începerea executării activității infracționale, au fost încredințate în administrarea făptuitorului. Această condiție nu este pretabilă în nici un caz bunurilor care au fost sustrate de către T.M. și C.I. Or, la momentul începerii executării activității infracționale aceste bunuri se aflau în posesia vânzătoarelor F.O. și A.A. Așadar, prevederea de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu este aplicabilă faptelor săvârșite de T.M. și C.I.

Cu atât mai puțin este inaplicabilă prevederea de la lit.d) alin.(2) art.190 CP RM, care stabilește răspunderea pentru escrocheria săvârșită cu folosirea situației de serviciu. Nici T.M., nici C.I. nu au înșelat victimele, dar nici nu au abuzat de încrederea lor. Legitimațiile pe care le-au prezentat victimelor erau autentice. Deci, T.M. și C.I. nu și-au arogat atribuții, pe care nu le-au deținut în realitate. Ambele persoane au săvârșit fapta infracțională tocmai în virtutea competenței de serviciu, pe care au deținut-o efectiv.

Invocând practica, I.A. Klepički și V.I. Rezanov propun să fie calificate, ca abuz de putere sau abuz de serviciu, acțiunile neviolente ale persoanei cu funcție de răspundere, care intră în posesia bunurilor străine, abuzând de putere sau de serviciu (de exemplu: în cazul percheziției corporale, ia de la victimă banii; ia bunurile străine sub acoperirea efectuării unor acțiuni aparent legale (sub formă de amendă, la efectuarea percheziției etc.); ia bunurile ilegal comercializate de la comercianții stradali etc. [7]. Observăm că cele exemplificate se înscriu în registrul faptelor săvârșite de T.M. și C.I. Însă, nu putem fi de acord cu soluția de calificare propusă de I.A. Klepički și V.I. Rezanov.

În sensul art.327 CP RM (ca și în sensul articolului corespondent din Codul penal al Federației Ruse – art.285), abuzul de putere sau abuzul de serviciu nu poate presupune luarea ilegală și gratuită a bunurilor străine. Dacă o persoană cu funcție de răspundere ia deschis – ilegal și gratuit – bunurile străine, fapta ei formează componenta de jaf (art.187 CP RM). Anume aceasta este soluția de calificare, aplicabilă faptelor lui T.M. și C.I., luând în considerație prevederile legii penale în vigoare.

În art.187 CP RM nu este stabilită circumstanța agravantă „cu folosirea situației de serviciu”. Deci, prezența faptică a acestei circumstanțe nu poate determina agravarea răspunderii penale pentru T.M. și C.I. În schimb, nu se poate ignora că, atât în privința lui F.O., cât și în privința lui A.A., și-a găsit exprimare agravanta „de două sau mai multe persoane” (prevăzută la lit.b) alin.(2) art.187 CP RM). Întrucât celor săvârșite de T.M. și C.I. nu le poate fi incumbată prevederea de la alin.(4) art.186 CP RM, activitatea lor infracțională reprezintă nu repetarea infracțiunii de jaf, dar concursul real dintre două infracțiuni de jaf, săvârșite de două sau mai multe persoane.

Dacă ar fi existat o intenție unică de a sustrage bunurile, atât de la F.O., cât și de la A.A., ar fi existat o singură infracțiune de jaf, săvârșită de două sau mai multe persoane. Aceasta deoarece pluralitatea de victime nu condiționează necesarmente pluralitatea de infracțiuni. Determinantă este stabilirea lipsei sau existenței intenției infracționale unice, pentru a se stabili dacă cele săvârșite formează infracțiunea unică prelungită sau concursul de infracțiuni. În opinia noastră, examinării acestui aspect instanța de fond nu i-a acordat o atenție adecvată, în legătură cu stabilirea vinovăției lui T.M. și C.I.

În final, este necesar să reproducem opinia lui Z.A. Neznamova: „Excluderea sustragerii prin abuz de serviciu din rândul formelor de sustragere nu este oportună, deoarece persoanei cu funcție de răspundere în această ipoteză, indiferent de atribuțiile pe care le are, bunurile străine nu-i sunt încredințate” [8]. În acest plan, putem menționa că neprevederea expresă în Codul penal în vigoare a sustragerii prin abuz de serviciu nu înseamnă dezincriminarea unei asemenea fapte: ea nu mai există în parametrii pe care i-a avut în contextul art.123 CP RM din 1961, însă se regăsește în alte norme penale (de exemplu, așa cum s-a putut vedea, în art.187 CP RM). Totodată, trebuie de menționat că sfera de aplicare a art.123 CP RM din 1961 (în partea în

care se referea la sustragerea prin abuz de serviciu) nu este deloc echivalentă cu sferile de aplicare a prevederilor de la lit.d) alin.(2) art.190 și de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, privite laolaltă. De aici rezultă principialul (dar nu unicul) dezavantaj al calificării faptelor săvârșite de T.M. și C.I. conform articolului care prevede răspunderea pentru jaf: în planul diferențierii răspunderii penale, la calificare nu poate fi luat în considerație faptul că ei și-au folosit situația de serviciu. Astfel, deși sunt persoane cu funcție de răspundere, vor fi tratate ca și oricare alte persoane care săvârșesc jaful.

În vederea perfecționării legii penale, ar fi, probabil, îndreptățită completarea art.187 CP RM cu o prevedere, în care ar fi stabilită agravanta „cu folosirea situației de serviciu”. Astfel, legea penală ar reacționa mai eficient în cazurile în care persoanele decidente uzează exagerat de prerogativele ce le-au fost conferite, pentru a comite sustragerea deschisă. O asemenea soluție *de lege ferenda* ar fi de preferat, în locul celei pe care ne-o sugerează Z.A. Neznamova. Or, restabilirea incriminării sustragerii prin abuz de serviciu ar crea interferențe indezirabile cu dispoziția de la lit.d) alin.(2) art.190 CP RM. Deci, ar reprezenta un potențial de aplicare eronată a legii penale.

Într-o altă ordine de idei, semnalăm existența în practica judiciară a unei alte probleme legate de calificarea infracțiunii de jaf.

Astfel, prin sentința judecătoreiei Bălți, S.V. a fost condamnat în baza alin.3 art.120 CP RM din 1961 (care prevedea răspunderea pentru jaful săvârșit prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință), pentru faptul că a pătruns în locuința lui T.V., de unde a sustras bunuri în valoare totală de aproximativ 100 de lei. După ce a părăsit locuința, S.V. a fost observat de stăpânul casei. La somația verbală a lui T.V. făptuitorul nu a răspuns și a dispărut.

Este interesant cum, în ședința de apel, Tribunalul municipiului Bălți a argumentat existența în fapta lui S.V. a semnelor componente de furt, și nu ale celei de jaf: „Pe tot parcursul dezbaterilor judiciare, inculpatul a declarat că nu a văzut pe nimeni după ce părăsise locuința și a negat săvârșirea faptei de jaf. În același timp, L.T. (unicul martor al celor săvârșite – *n.a.*) nu a declarat judecății că a observat cum inculpatul a sustras bunurile. Mai mult ca atât, după părăsirea locuinței, S.V. nu a aplicat nici o violență față de L.T. și nici nu a amenințat-o cu nimic pentru a reține bunurile nemijlocit după sustragere” (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [9].

Ce vrea să semnifice această ultimă remarcă? Căci lui S.V. nu i-a fost incriminată săvârșirea faptei de jaf cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe. Ceea ce este mai grav rezidă în faptul că instanța de apel consideră că aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe reprezintă o circumstanță indispensabilă pentru oricare infracțiune de jaf. Cu alte cuvinte, o modalitate agravată a jafului este percepută eronat ca variantă-tip a jafului. Categorie, o asemenea poziție nu poate fi acceptată, reprezentând o înțelegere distorsionată a literei legii penale.

Dintr-o altă perspectivă, trebuie de menționat că în practica judiciară a Federației Ruse au fost atestate mai multe cazuri când jaful a fost incorect calificat ca tâlhărie. Aceasta deoarece fie 1) sustragerea a fost săvârșită în lipsa vreunei violențe sau amenințări cu violența [10], fie 2) s-a considerat eronat că violența (sau amenințarea cu violența), care însoțește sustragerea, este periculoasă pentru viața sau sănătatea victimei, deși în realitate această violență (sau amenințarea cu violența) este nepericuloasă pentru viața sau sănătatea victimei [11].

Relevantă în acest sens este condamnarea pentru tâlhărie a lui Jigalov, Șumeiko și Sergheeva. Această soluție a instanței de fond este criticată de instanța superioară, pe motiv că nu se întemeiază pe probele administrate în cauză: instanța de fond a indicat în sentință că condamnații i-au legat victimei ochii și mâinile. Aceste acțiuni au fost apreciate drept amenințare cu violență periculoasă pentru viața sau sănătatea victimei. Însă, instanța de fond nu aduce probe care ar demonstra că legarea ochilor și mâinilor victimei ar fi amenințat în vreun fel viața sau sănătatea acesteia. Nu se confirmă nici faptul că, în procesul sustragerii, condamnații ar fi amenințat într-un alt mod viața sau sănătatea victimei [12].

Există un real pericol ca asemenea erori să fie admise și în practica judiciară a Republicii Moldova. Afirmăm aceasta, întrucât în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.04.2004 [13], se conțin explicații care se contrazic: „Violența nepericuloasă pentru viața și sănătatea victimei ... e considerată cauzarea unei vătămări ușoare a integrității corporale sau a sănătății (sublinierea ne aparține – *n.a.*), precum și aplicarea intenționată a loviturilor sau altor acțiuni violente care au cauzat numai dureri fizice” (pct.5); „Drept violență periculoasă pentru viață și sănătate ..., urmează a fi considerată vătămarea ușoară a integrității corporale sau

a sănătății, urmată de o dereglare de scurtă durată a sănătății (sublinierea ne aparține – *n.a.*), sau vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, care a fost urmată de dereglarea de lungă durată a sănătății, precum și alte acțiuni care, deși nu au pricinuit vătămarile menționate, au creat la momentul aplicării lor un pericol real pentru viața și sănătatea victimei” (pct.6).

Să admitem că o persoană săvârșește o sustragere care este însoțită de vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății. Ce soluție de calificare trebuie să adopte instanța de judecată? Reieșind din cele două explicații ale Plenului Curții Supreme de Justiție, persoana respectivă ar trebui trasă la răspundere atât conform lit.e) alin.(2) art.187 CP RM, cât și conform art.188 CP RM. Dar o asemenea soluție, de-a dreptul paradoxală, nu poate fi aplicată, deoarece este de neconceput concursul ideal dintre tâlhărie și jaful săvârșit cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe. Aceeași violență nu poate fi, în același timp, periculoasă pentru viață sau sănătate și nepericuloasă pentru viață sau sănătate.

Mai grav este că existența explicațiilor controversate din Hotărârea Plenului nr.23/2004, consemnate mai sus, este stimulată, într-o anumită măsură, de unii doctrinari.

Astfel, într-o culegere de teste și spețe pentru examenul de licență, V.Cușnir, V.Berliba și R.Cojocaru propun candidaților la absolvire următorul subiect:

„Ce presupune violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei (art.187 alin.(2) lit.e) C.pen):

- a. cauzarea unei vătămări ușoare a integrității corporale sau a sănătății, precum și aplicarea intenționată a loviturilor sau a altor acțiuni violente care au cauzat numai dureri fizice;
- b. vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății persoanei, urmată de o dereglare de scurtă durată a sănătății, sau vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, care a fost urmată de dereglarea de lungă durată a sănătății, precum și alte acțiuni, care, deși nu au pricinuit vătămarile menționate, au creat la momentul aplicării lor un pericol real pentru viața și sănătatea victimei;
- c. vătămarea corporală gravă sau crearea unei stări de pericol efective pentru viața victimei;
- d. vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății persoanei, urmată de o dereglare de scurtă durată a sănătății?” [14].

Se presupune că una din cele patru variante de răspuns trebuie să fie corectă. Dar, observăm că nici una din variantele de răspuns nu este corectă. Varianta corectă de răspuns este următoarea: fie cauzarea intenționată a leziunii corporale, care nu a avut drept urmare o dereglare de scurtă durată a sănătății, nici o pierdere neînsemnată dar stabilă a capacității de muncă, fie aplicarea intenționată a loviturilor sau săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică, dacă acestea nu au creat pericol pentru viața sau sănătatea victimei.

Interesant, cum ar fi apreciată o asemenea variantă de răspuns, formulată de către candidatul la absolvire, de către cei care verifică răspunsurile: ca răspuns corect sau ca răspuns greșit? După cum observăm, ceea ce este obiectiv corect nu întotdeauna încape în tiparul a ceea ce este subiectiv corect.

În alt context, suscită interes soluționarea în practica judiciară a problemei privind momentul de consumare a sustragerii.

Astfel, într-o speță, s-a constatat că S.I. a pătruns în curtea casei lui B.V., de unde, de pe sfoara de rufe, a luat o cămașă și un pullover. În momentul în care părăsea curtea cu bunurile luate, S.I. a fost văzut de către M.D., care i-a cerut să lase bunurile luate. Însă, S.I. nu s-a conformat cererii, a ieșit pe poartă și și-a continuat calea. Văzând aceasta, M.D. a intrat în casa lui B.V. și i-a comunicat că i-au fost sustrate bunurile. B.V. l-a ajuns din urmă pe S.I. și i-a cerut să-i restituie bunurile. De această dată, S.I. s-a conformat.

În protestul său, prim-adjunctul procurorului general a afirmat că, în cazul dat, din motive care nu depind de voința făptuitorului (la concret, datorită intervenției victimei), acesta nu și-a putut realiza integral intenția de sustragere deschisă.

La rândul său, Colegiul penal al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, în decizia nr.2 d-199/96 din 25.04.1996, consideră că această concluzie este incorectă: infracțiunea de jaf se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a dispune de bunurile luate și de a le folosi [15].

Susținem poziția instanței superioare. Or, la momentul intervenției victimei, întrucât făptuitorul părăsise curtea victimei, el obținuse posibilitatea reală de a dispune de bunurile luate și de a le folosi. Deci, infracțiunea de jaf depășise momentul de consumare. Alta ar fi fost situația, dacă făptuitorul și-ar fi încetat activitatea infracțională, abandonând bunurile, în momentul în care a fost somat de către martorul M.D. La acel moment,

făptuitorul se afla încă în curtea casei victimei. Deci, nu obținuse încă posibilitatea reală de a dispune de bunurile acesteia și de a le folosi. Dacă făptuitorul s-ar fi supus cererii martorului, cele săvârșite de el trebuiau calificate ca tentativă la infracțiunea de jaf.

Pune în gardă mențiunea despre săvârșirea infracțiunii de furt, care apare în sus-numita decizie a Colegiului penal al Judecătoriei Supreme [16]. Bineînțeles, nu poate fi susținută o asemenea idee. Probabil, inițial, făptuitorul a avut intenția să comită infracțiunea de furt. Însă, înainte de consumarea activității infracționale, această intenție a suferit transformări. Iar transformările date se datorează intervenției martorului M.D.: odată ce făptuitorul a fost surprins în procesul săvârșirii sustragerii, el a ignorat descoperirea sa, continuând realizarea sustragerii. Implicit, intenția inițială (de a săvârși furtul) s-a transformat în intenția supravenită (de a săvârși jaful). Întrucât momentul apariției intenției supravenite nu a depășit momentul de consumare a sustragerii, cele săvârșite constituie infracțiunea de jaf.

De asemenea, prezintă interes o altă speță din practica judiciară: S.V. a fost condamnat pentru furt și tentativă de furt, întrucât a pătruns în bucătăria de vară a lui Z.L., din care a sustras bunuri în valoare de 460 de ruble. Aceste bunuri le-a învelit într-un pulover și le-a aruncat peste gard. Apoi S.V. s-a întors la locul faptei, încercând să pună în sac alte bunuri aparținând lui Z.L. Însă, a fost reținut.

Prezidiul Judecătoriei Supreme a RSS Moldovenești a recalificat cele săvârșite de S.V. în baza doar a prevederilor cu privire la tentativa de furt: S.V. nu obținuse posibilitatea reală de a dispune de bunurile luate și de a le folosi, inclusiv de bunurile aruncate peste gard. Intenția a fost îndreptată spre sustragerea bunurilor în câteva tranșe din aceeași sursă. Rezultă că infracțiunea nu a fost dusă până la capăt din cauze ce nu depind de voința făptuitorului [17].

Este absolut corectă critica în privința sentinței instanței de fond. Nu pot fi aplicate regulile concursului de infracțiuni, odată ce S.V. a avut intenția să comită o infracțiune unică. Or, sustragerea nu poate fi considerată consumată în cazul în care a fost scoasă numai o parte din bunuri, existând intenția făptuitorului de a sustrage toate bunurile selectate. Cele două episoade infracționale, în care evoluează S.V., alcătuiesc în ansamblu infracțiunea unică prelungită de furt. Nu putem să nu-i dăm dreptate lui M.Basarab, care afirmă: „Constituind o unitate de infracțiune, infracțiunea continuată (altfel spus, infracțiunea prelungită – *n.a.*) nu se poate fragmenta în acte componente tratate autonom” [18]. Dezvoltând ideea, menționăm că, potrivit alin.(2) art.30 CP RM, infracțiunea prelungită se consumă din momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni infracționale. Deci, fapta lui S.V. trebuie considerată consumată din momentul în care a încercat să sustragă bunurile constituind cea de-a doua tranșă. Întrucât primul episod infracțional își pierde autonomia în economia infracțiunii unice prelungite, momentul lui de finalizare trebuie interpretat doar ca moment de debut al următorului episod infracțional. Nicidecum ca moment de consumare a unei infracțiuni de sine stătătoare.

Uneori, în practica judiciară apar dificultăți în determinarea momentului de consumare a infracțiunilor săvârșite prin sustragere. Considerăm că examinarea unei asemenea probleme trebuie făcută prin prisma analizei unei alte probleme: realizarea parțială de către făptuitor a intenției infracționale.

De exemplu, prin sentința judecătoriei Edineț, V.D. a fost recunoscut vinovat pentru faptul că, având scopul sustragerii în proporții deosebit de mari a avutului proprietarului prin escrocherie, a încercat să însușească 63 tone de zahăr în valoare de 125426 lei 70 bani, însă nu a dus intenția până la capăt din motive ce nu au depins de voința lui, deoarece camioanele cu zahăr au fost reținute de poliție.

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, prin decizia nr.1r/e-138/98 din 13.08.1998, a constatat că instanța de fond a stabilit eronat că V.D. a săvârșit o tentativă de sustragere a bunurilor menționate în proporții deosebit de mari și că nu și-a dus intenția până la capăt din motive ce nu depindeau de voința lui: în realitate, faptul că camioanele cu zahăr sustras au fost reținute de către poliție dincolo de perimetrul fabricii și, chiar, ale raionului, demonstrează că V.D. a reușit să sustragă zahărul [19].

Nu putem să nu fim de acord cu motivația instanței superioare: faptul că reținerea lui V.D., împreună cu bunurile luate, s-a produs la o distanță considerabilă de locul faptei denotă că infracțiunea de sustragere s-a consumat. În intervalul de timp ce s-a derulat din momentul săvârșirii luării zahărului până în momentul reținerii sale V.D. a avut posibilitatea reală să se folosească și să dispună de acesta. Chiar dacă cantitatea de zahăr a constituit 63 de tone.

Provoacă reticență altceva: instanța superioară stabilește că cele săvârșite de V.D. urmează a fi calificate în baza art.123¹ CP RM din 1961 (sustragerea în proporții deosebit de mari din avutul proprietarului), și nu conform art.15 și 123¹ CP RM din 1961 (tentativa de sustragere în proporții deosebit de mari din avutul pro-

prietarului), întrucât infracțiunea de sustragere se consumă atunci când făptuitorul, luând bunul mobil, îl scoate din posesia sau detenția altei persoane cu scopul de a și-l însuși pe nedrept [20].

Această improvizare nu-și poate avea originea în explicațiile oferite de Plenul Curții Supreme de Justiție. Or, în pct.6 din Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea averii proprietarului”, nr.5 din 6.07.1992, se prevede: „Furtul, jaful și escrocheria se consideră consumate, dacă averea a fost sustrasă și infractorul are posibilitatea reală de a utiliza sau a dispune de ea la discreția sa (sublinierea ne aparține – n.a.)...” [21]. În mod similar, în pct.23 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004, se menționează: „Furtul, jaful, escrocheria și delapidarea averii străine se consideră consumate din momentul în care făptuitorul, intrând în posesia ilegală asupra bunurilor altei persoane, obține posibilitatea reală de a se folosi și a dispune de acestea la dorința sa (sublinierea ne aparține – n.a.)” [22].

Se poate remarca că scoaterea bunurilor străine din posesie este doar o premisă a consumării infracțiunii de sustragere*, însă nu poate fi identificată cu consumarea însăși a acestei infracțiuni. Criteriul în baza căruia e determinat momentul de consumare a sustragerii se întemeiază nu pe deposedare (scoaterea bunului din sfera de posedare a victimei), dar pe imposedare (trecerea aceluși bun în sfera patrimonială a făptuitorului). Dacă deposedarea (condiție necesară, dar nu și suficientă) nu este urmată de imposedare, nu putem vorbi despre sustragere în formă consumată.

Posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de bunurile altuia nu presupune în mod necesar ca făptuitorul să înceapă să se folosească efectiv sau să dispună de acele bunuri. În context, e cazul să ne amintim că dreptul subiectiv de proprietate presupune existența a trei atribute – posesia, folosința și dispoziția. Cu o mare doză de rezervă am putea să ne imaginăm că făptuitorul ar avea dreptul de proprietate asupra bunurilor pe care le ia. În această ipoteză, pentru a considera că sustragerea este consumată, primul atribut – posesia – trebuie să existe la modul obiectiv. Însă, aceasta nu e de ajuns, pentru că celelalte două atribute – folosința și dispoziția – este suficient să fie prezente la modul subiectiv, adică în sfera psihică a făptuitorului. Așadar, prin „posibilitatea reală de a se folosi și a dispune de bunurile străine” trebuie să se înțeleagă situația când aceste bunuri se află în posesia făptuitorului și el singur hotărăște cum să procedeze cu ele mai departe – să le consume, să le vândă, să le transmită altor persoane etc. În alți termeni, are loc o îmbinare a două criterii: a criteriului obiectiv (bunurile se află în posesia făptuitorului) și a criteriului subiectiv (făptuitorul se consideră proprietar al bunurilor luate). La momentul scoaterii bunurilor din sfera de posedare a victimei nu este prezent nici unul din aceste criterii. Iată de ce, nu poate fi acceptată teza că sustragerea se consumă atunci când făptuitorul, luând bunul mobil, îl scoate din posesia (sau detenția) altei persoane, cu scopul de a și-l însuși pe nedrept.

Chestiunea privind consumarea sau neconsumarea sustragerii comportă implicații nelipsite de interes în planul tipurilor nenormative ale intenției și al mărimii prejudiciului produs prin sustragere.

Astfel, V.Semionov afirmă că, dacă făptuitorul are intenția de a sustrage bunuri în proporții mari, iar această intenție nu a fost realizată din cauze ce nu depind de voința lui, atunci fapta trebuie calificată ca tentativă de sustragere a bunurilor în proporții mari, indiferent de mărimea efectivă a prejudiciului. În cazul intenției nedeterminate (privitor la mărimea prejudiciului), cele săvârșite se califică în funcție de valoarea efectivă a bunurilor sustrate [23].

Este incomplet tabloul prezentat de V.Semionov, deoarece problema abordată de el are conotații mult mai complexe. În funcție de gradul de determinare în conștiința făptuitorului a urmărilor prejudiciabile cuantificabile ale infracțiunii, intenția se clasifică în: intenție determinată, intenție nedeterminată. La rândul său, intenția determinată cunoaște două varietăți: intenția determinată simplă; intenția determinată alternativă.

În opinia lui V.N. Kudreavțev și A.V. Naumov, intenția determinată simplă se atestă în acele cazuri când făptuitorul are o reprezentare precisă cu privire la urmările prejudiciabile individual determinate ale infracțiunii; intenția determinată alternativă se atestă atunci când făptuitorul prevede posibilitatea, aproximativ egală, de producere a două sau a mai multor urmări individual determinate; intenția nedeterminată se atestă în cazurile în care făptuitorul are nu o reprezentare individual determinată, dar o reprezentare generală despre urmările prejudiciabile pe care le produce infracțiunea [24].

De exemplu, într-o speță, M. a avut posibilitatea să sustragă bunuri în valoare de 1134 ruble, însă *de facto* a sustras doar 21 de ruble. În legătură cu acest caz, instanța de judecată a indicat că inculpatul urmează a fi

* Nu ne referim la sustragerea sub formă de tâlhărie sau pungășie.

condamnat pentru sustragerea acelei sume de bani, pe care a sustras-o în mod efectiv și spre a cărei sustragere i-a fost orientată intenția [25]. În această situație, făptuitorul a manifestat intenția determinată simplă să sustragă bani în mărime de 21 de ruble (deși a avut posibilitatea reală să sustragă bani în mărime de 1134 ruble). Făptuitorul și-a realizat intenția integral, urmând a fi tras la răspundere pentru sustragerea consumată, care a produs un prejudiciu de 21 de ruble.

O situație mai interesantă s-ar fi înregistrat dacă făptuitorul ar fi dorit să sustragă bani anume în mărime de 1134 ruble, însă, din cauze independente de voința lui, a reușit să sustragă bani în mărime de numai 21 de ruble.

În acest caz, cele săvârșite trebuie calificate ca tentativă de sustragere a 1134 ruble, nu ca sustragere consumată a 21 de ruble. În contrast, dacă făptuitorul manifestă intenție determinată alternativă sau intenție nedeterminată, calificarea trebuie făcută nu în funcție de orientarea intenției (întrucât nu este cu puțință a o particulariza), dar în funcție de urmările prejudiciabile produse în mod efectiv.

În acest registru, nu putem să nu reproducem un punct de vedere exprimat în doctrina penală. Astfel, referindu-se la dispoziția de la alin.(2) art.30 „Infrațiunea prelungită” din Codul penal, V.Berliba și R.Cojocaru menționează: „... ceea ce prescrie legea se referă la epuizarea infrațiunii, momentul consumării fiind dictat de comiterea chiar și a celei de-a doua fapte cu caracter infracțional, de fapt întrunindu-se de acum semnele constitutive ale conținutului infrațiunii.

Spre exemplu, însușirea unor bunuri în valoare de 50 de mii de lei determină încadrarea faptei potrivit art.195 alin.2 C.pen. al Republicii Moldova, deși persoana a urmărit sustragerea unei sume de 100 de mii de lei. În acest context, fapta avea să fie încadrată, oricum, în art.195 alin.2 C.pen. În ipoteza ideii menționate, fapta s-a consumat în momentul în care a fost însușită averea în proporții deosebit de mari ..., deși nu este încă prezent momentul de epuizare. Dacă am accepta ideea legiuitorului, am fi reținut doar o tentativă de infracțiune” [26].

Analizând acest punct de vedere, să examinăm, în primul rând, teza conform căreia momentul consumării infracțiunii prelungite „este dictat” (adică, determinat) de comiterea chiar și celei de-a doua fapte cu caracter infracțional.

Atenționăm că este o interpretare arbitrară a prevederii de la alin.(2) art.30 CP RM, în care se specifică: „Infrațiunea prelungită se consumă din momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni infracționale”. S-ar putea obiecta, totuși, că în alin.(1) art.30 CP RM definitorul conține sintagma „două sau mai multe acțiuni infracționale identice”. Să rezulte oare din aceasta că, dacă au fost săvârșite două asemenea acțiuni, infracțiunea prelungită poate fi considerată consumată?

Înainte de a răspunde la această întrebare, trebuie să observăm că opinia lui V.Berliba și R.Cojocaru, prezentată mai sus, amintește mult de părerea lui A.N. Popov: „Cum trebuie calificată încetarea de a lipsi de viață două sau mai multe persoane, dacă, în astfel de condiții, s-a produs moartea nu a tuturor persoanelor la a căror viață s-a atentat? De exemplu, făptuitorul a intenționat să cauzeze moartea a cinci persoane, însă a reușit să omoare trei din acestea, iar celelalte două au rămas în viață din cauze care nu depind de voința făptuitorului.

În opinia noastră, cele săvârșite trebuie calificate ca omor consumat asupra a două sau a mai multor persoane (adică, în condițiile legii penale moldovenești, se are în vedere infracțiunea prevăzută la lit.a) alin.(3) art.145 CP RM)... Întrucât, efectiv, moartea câtorva persoane s-a produs în rezultatul acțiunilor intenționate ale făptuitorului, fapta urmează a fi calificată anume ca omor consumat săvârșit asupra a două sau a mai multor persoane” [27].

Logica lui A.N. Popov pare a fi dezarmant de simplă: legiuitorul prevede în textul legii penale: „omorul săvârșit asupra a două (sublinierea ne aparține – n.a.) sau a mai multor persoane”; deci, dacă se produce moartea a două persoane, condiția cerută de legiuitor e îndeplinită, iar infracțiunea de omor, săvârșită asupra a două sau a mai multor persoane, trebuie considerată consumată. Chiar dacă făptuitorul intenționa să omoare mai mult de două persoane. În esență, rezultă că contează doar numărul victimelor lipsite de viață. Restul e lipsit de importanță.

Dar poate nu e lipsit de importanță? Poate nu e atât de infailibilă logica lui A.N. Popov, precum pare?

În ce ne privește, considerăm că orientarea intenției făptuitorului nu poate fi ignorată. Atât A.N. Popov, pe de o parte, cât și V.Berliba și R.Cojocaru, pe de altă parte, scapă din vedere existența clasificării intenției în funcție de gradul de determinare în conștiința făptuitorului a urmărilor prejudiciabile cuantificabile ale infracțiunii. Varianta de calificare, pe care ei ne-o propun, este doar una dintre variantele de calificare posibile. Dar mai sunt și altele.

Astfel, dacă făptuitorul dorește să lipsească de viață mai multe persoane (însă nu are o reprezentare precisă cu privire la numărul acestor persoane), în rezultat murind cel puțin două persoane, atunci putem aplica prevederea de la lit.a) alin.(3) art.145 CP RM. Or, făptuitorul manifestă intenție nedeterminată, deci calificarea se face în funcție de rezultatul infracțional care se produce în realitate. Adică, funcționează regula „*dolus indeterminatus determinat eventu*”.

În ipoteza intenției determinate alternative, făptuitorul prevede posibilitatea, aproximativ egală, de producere a două rezultate infracționale: de exemplu: 1) moartea unei singure persoane; 2) moartea a trei persoane.

În acest caz, calificarea se face, de asemenea, în funcție de rezultatul infracțional care se produce în realitate. Astfel, dacă a murit o singură persoană, nu poate fi aplicată prevederea de la lit.a) alin.(3) art.145 CP RM. Din contra, în cazul în care s-a produs moartea a trei persoane, aplicăm tocmai această prevedere.

În fine, în ipoteza intenției determinate simple, realizarea parțială a intenției infracționale trebuie tratată calitativ diferit. În acest caz, nu mai putem face calificarea în funcție de rezultatul infracțional care se produce în realitate, deoarece acest rezultat nu coincide cu rezultatul pe care și l-a dorit făptuitorul.

De aceea, dacă făptuitorul manifestă intenție determinată simplă să lipsească de viață, de exemplu, cinci persoane, dar, în rezultat, din cauze care nu depind de voința lui, s-a produs moartea a trei persoane, cele săvârșite trebuie calificate conform art.27 și lit.a) alin.(3) art.145 CP RM. Aceeași soluție de calificare se impune și în cazul în care o singură persoană ar fi decedat, sau atunci când nici o persoană nu a decedat (deși făptuitorul a urmărit să lipsească de viață cinci persoane).

Dacă urmărim concepția lui A.N. Popov, a lui V.Berliba și R.Cojocar, în cazul în care nu decedează nici o persoană (deși făptuitorul a urmărit să omoare cinci persoane, manifestând intenție determinată simplă), nu există în genere temei de aplicare a răspunderii penale. Doar nu a murit nimeni, nu-i așa? Atunci care mai este sensul să vorbim despre latura subiectivă a infracțiunii, ca element constitutiv al infracțiunii, având aceeași importanță ca și obiectul infracțiunii, latura obiectivă a infracțiunii și subiectul infracțiunii? Să ne întoarcem la vremurile incriminării obiective, când nu avea nici o valoare atitudinea psihică a făptuitorului față de infracțiunea comisă? Da, fără îndoială, așa ar fi mai simplu. Mai simplu pentru organele de aplicare a legii penale. Nu pentru justițiabili. În această ipoteză, prevederea de la alin.(3) art.1 CP RM, potrivit căreia Codul penal „se aplică în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale actelor internaționale la care Republica Moldova este parte”, nu ar mai fi decât un grotesc element de decor.

În exemplul oferit de V.Berliba și R.Cojocar, făptuitorul a urmărit sustragerea nu a unei sume oarecare de bani, care să depășească marja de 30 de mii de lei (adică limita proporțiilor deosebit de mari). Nici nu a prevăzut posibilitatea, aproximativ egală, de producere a două rezultate infracționale (dintre care cel care s-a produs este reprezentat de prejudiciul constând în suma de 50 de mii de lei). Înșiși autorii nominalizați afirmă: „... persoana a urmărit sustragerea unei sume de 100 de mii de lei” [28]. Anume acesta este rezultatul infracțional dorit de făptuitor. Un rezultat individual determinat, nu unul abstract. Unicul rezultat, nu unul dintre mai multe. Oare nu este clar că făptuitorul are intenție determinată simplă? Dacă da, atunci de ce calificarea recomandată se face în funcție de rezultatul infracțional care se produce în realitate? Poate există vreo excepție, care trebuie însușită pe de rost și care s-ar aplica unor cazuri speciale? În ce ne privește, nu remarcăm nici o excepție de la următoarea axiomă: regulile de calificare a infracțiunii, săvârșite cu intenție determinată simplă, nu pot fi substituite arbitrar prin regulile de calificare a infracțiunii săvârșite cu intenție nedeterminată sau cu intenție determinată alternativă.

În sfârșit, nu putem trece peste propoziția cu care finalizează citatul aparținând lui V.Berliba și R.Cojocar: „Dacă am accepta ideea legiuitorului, am reține doar o tentativă de infracțiune” [29]. Deci, să acceptăm poate ideea celor doi autori, cu care nu putem fi de acord?

Însă, această idee vine în disonanță cu prevederile art.27 și 30 CP RM. Dacă aceste prevederi nu sunt perfecte, de ce nu s-a propus la concret îmbunătățirea lor calitativă? Care este mesajul afirmației că legiuitorul nu are dreptate, odată ce lipsește o recomandare *de lege ferenda*? Nu vom promova decât nihilism juridic, dacă spunem: când vrem, luăm în considerație ce este scris în art.27 și 30 CP RM; când nu vrem, nu luăm în considerație.

Are dreptate T.Würtenberger, când consemnează: „Atât puterea executivă, cât și cea judecătorească, se supune legilor și Constituției. Este imperativă aplicarea strictă a actelor normative în vigoare și, respectiv, este interzisă orice deviere de la textul legii ... Orice interpretare a unui text normativ, care contrazice sensul literar al textului adoptat de Parlament, demonstrează lipsa de respect față de organul reprezentativ al popoului și este inadmisibilă” [30].

Nu suntem nici pe departe adepții unor teoretizări împietrite prin soluții de drept. Legea penală trebuie supusă unei perfecționări continue. Dar, voința subiectivă a interpretului (altul decât legiuitorul) nu poate fi echipolentă cu voința legiuitorului. Operația de interpretare a legii penale presupune tălmăcirea voinței legiuitorului, și nu a voinței interpretului. Dictonul „legea sunt eu” demult nu mai este de actualitate.

Revenons a nos moutons. Căci mai există și alte aspecte, nu mai puțin controversate, ale practicii aplicării răspunderii pentru infracțiunile săvârșite prin sustragere.

În special, ne referim la problema interpretării de către instanțele judecătorești a noțiunii „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință”, noțiuni prevăzute la lit.c) alin.(2) art.186, lit.d) alin.(2) art.187 și la lit.d) alin.(2) art.188 CP RM.

Astfel, într-o speță, judecătoria Anenii-Noi l-a condamnat pe L.P. conform art.27 și alin.(1) art.186 CP RM, pentru că acesta a intrat pe poartă în gospodăria lui I.F., cu scopul de a cumpăra pâine, deoarece ultimul comercializa produse alimentare. Văzând în ograda casei mai multe produse alimentare stocate, L.P. a încercat să le sustragă. Însă, din cauze independente de voința lui, nu și-a dus intenția până la capăt: a ieșit din casă I.F., iar făptuitorul a lăsat bunurile în valoare de 215 lei și a fugit de la locul infracțiunii.

În recursul său, procurorul a considerat neîntemeiată neluarea în considerație de către instanța de fond a unor circumstanțe agravante, inclusiv a celei stabilite la lit.c) alin.(2) art.186 CP RM.

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, prin decizia nr.1ra-379/2004 din 9.06.2004, a confirmat că instanța de fond a constatat corect că pătrundere nu a avut loc, deoarece L.P. a intrat în gospodăria lui I.F. nu în scop de sustragere, ci pentru a cumpăra pâine [31].

Într-adevăr, pentru imputarea agravantei „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință”, este necesar a proba că scopul de sustragere a apărut la făptuitor până la pătrunderea lui în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință. Prin urmare, dacă făptuitorul a intrat în asemenea locuri, conducându-se de scopuri legitime, iar scopul de a sustrage a apărut ulterior, în cele comise lipsește circumstanța agravantă analizată.

De menționat că unii teoreticieni supun criticii maniera în care legiuitorul a conceput circumstanța agravantă „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință” [32]. Ei propun reformularea acesteia, după cum urmează: „din încăpere, din alt loc pentru depozitare sau din locuință”. Ca principal argument al unei asemenea modificări se invocă faptul că organele abilitate nu întotdeauna pot înainta acuzarea care să fie adecvată gravității celor săvârșite. Aceasta întrucât este important a se stabili momentul de apariție a intenției de a comite sustragerea. În majoritatea cazurilor, acesta poate fi stabilit doar în baza depozițiilor învinuitului, care nu întotdeauna sunt veridice.

Nu putem fi de acord cu o asemenea propunere. Unicul ei avantaj ar consta în facilitarea activității organelor care aplică legea penală. Însă, introducerea unei astfel de inovații nu ar eficientiza apărarea penală a ordinii de drept. În eventualitatea recunoașterii legislative a agravantei „din încăpere, din alt loc de depozitare sau din locuință”, aceasta nu ar atinge potențialul de agravare a răspunderii penale, pe care îl are agravanta „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință”. De ce? Pentru că s-ar face abstracție de ilegalitatea pătrunderii făptuitorului. Doar locul de săvârșire a sustragerii nu poate constitui factorul suficient pentru a determina agravarea răspunderii penale pentru furt, jaf sau tâlhărie. Desprins de alte împrejurări, locul de săvârșire a sustragerii nu poate să reflecte adecvat pericolul social al faptei, dar mai ales pericolozitatea socială a făptuitorului. Să nu uităm că sustragerea, săvârșită prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință, este o infracțiune pluriobiectuală. Ea aduce atingere, în primul rând, relațiilor și valorilor sociale care sunt apărate inerent împotriva oricăror fapte de sustragere. Dar, în afară de aceasta, infracțiunea examinată aduce atingere relațiilor sociale cu privire la inviolabilitatea încăperii, a altui loc pentru depozitare sau a locuinței (a nu se confunda cu inviolabilitatea domiciliului, care este o noțiune tangentă, iar uneori o noțiune mai îngustă).

În acest sens, este cazul de a fi menționat dreptul la viața privată socială, ca extensiune a dreptului la respectarea vieții private și de familie (prevăzut de art.8 al Convenției pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului) [33]. De asemenea, trebuie de menționat că în art.1 al Protocolului Nr.1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului se prevede că orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. În acest sens, fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a decis că noțiunea „bunuri” din textul respectiv cuprinde nu doar bunurile mobile, dar și bunurile imobile [34]. Or, oricare pătrundere ilegală în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință înseamnă

fie încălcarea drepturilor la respectarea vieții private, fie tulburarea folosinței bunurilor imobile (deci, o atingere colaterală a dreptului de proprietate), fie amândouă acestea.

În contextul analizei circumstanței agravante „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință”, să ne referim la o altă speță.

Astfel, instanța superioară menționează că afirmația condamnatului Jukov despre netemeinicia calificării faptei lui ca tâlhărie săvârșită prin pătrundere în locuință merită atenție. Or, însăși instanța de fond a stabilit că Jukov a venit în apartamentul victimei cu acordul acesteia, că ea i-a deschis ușa singură, având încredere în Jukov [35].

Într-adevăr, agravanta examinată lipsește în acele cazuri, când făptuitorul intră în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință cu acordul victimei sau al persoanelor sub a căror pază se află bunurile, în virtutea relațiilor de rudenie sau contractuale, a cunoașterii reciproce sau a altor împrejurări care exclud înșelăciunea. Așadar, din punct de vedere juridic, pentru imputarea agravantei „prin pătrundere în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință”, este necesar ca pătrunderea să aibă un caracter ilegal. Adică, făptuitorul nu trebuie să posede dreptul de apariție în genere sau în anumite momente în încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuința respectivă, atunci când el se află totuși acolo, în pofida interdicției sau fără știrea și consimțământul persoanelor abilitate, fie pe calea înșelării acestora.

Într-o altă speță, în Decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a RSS Moldovenești se menționează: „Vagonul special este recunoscut drept locuință și furtul din acest vagon urmează a fi considerat ca furt săvârșit prin pătrundere” [36]. În ce ne privește, considerăm că, ținând seama de destinația funcțională a locuinței, nu poate fi considerat locuință oricare compartiment dintr-un vagon feroviar. Or, destinația funcțională a unui compartiment (cupeu) dintr-un vagon feroviar constă în asigurarea confortului transportării pasagerilor, nu în locuirea acestora. În același timp, tocmai destinația de locuire provizorie a persoanelor o are cupeul dintr-un vagon feroviar, în care locuiesc însoțitorul de vagon, constructorii, refugiații etc. „A locui” și „a călători” reprezintă uneori noțiuni apropiate, dar calitativ diferite. Tot așa cum sunt diferite noțiunile „pasager” și „locatar”. Diferența dată se bazează mai cu seamă pe atitudinea persoanei care se află în locul de habitat respectiv: pe timpul călătoriei, ea nu-și adaptează locul de aflare pentru locuire. Pentru că nu concepe un asemenea loc în calitate de locuință. Și pentru că își dă seama că e prea limitată în timp aflarea ei într-un asemenea loc.

Referințe:

1. Numărul infracțiunilor înregistrate // www.statistica.md/statistica/dat/932/ro/Justitie_1998_2005_ro.htm
2. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1r/a-46/2002 din 2.04.2002 // Molinfolex.
3. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1r/a-50/2002 din 16.04.2002 // Molinfolex.
4. Brînză S. Infracțiuni contra proprietății. - Chișinău: USM, 1999, p.179.
5. Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). - Chișinău, 2002, p.325-333.
6. Бойцов А.И. Преступления против собственности. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с.640.
7. Клепицкий И.А., Резанов В.И. Получение взятки в уголовном праве России. - Москва, 2001, с.62.
8. Уголовное право. Часть Особенная / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамовой, Г.П. Новоселова. - Москва: Норма-Инфра-М, 1998, с.223-224.
9. Decizia Colegiului penal al Tribunalului mun.Bălți al Republicii Moldova nr.1a-188/98 din 6.05.1998 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. - 1998. - Nr.8. - P.13.
10. Надзорная инспекция переквалифицировала действия осужденного с пп.«а», «б» ч.2 ст.162 (разбой) на ч.3 ст.30 и пп.«а», «б», «в» ч.2 ст.161 УК РФ (покушение на грабеж) (Извлечение) // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2004. - №3. - С.16; Постановление Президиума Верховного Суда Российской Федерации №458П04 // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2005. - №4. - С.18; Постановление Президиума Верховного Суда Российской Федерации №164П04 от 14.04.2004 // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2004. - №12. - С.16.
11. Действия осужденного обоснованно переквалифицированы с пп.«а», «б» ч.2 ст.162 УК РФ (разбой) на пп.«б», «г» ч.2 ст.161 УК РФ (грабеж) (Извлечение) // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2004. - №2. - С.14; Определение №9-Д04-43 по делу Тюрева и Герасименко // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2005. - №12. - С.6.

12. Действия виновных в отношении потерпевшего при совершении хищения имущества не были сопряжены с насилием, опасным для его жизни и здоровья, либо с угрозой применения такого насилия, поэтому они переквалифицированы с разбоя на грабеж (Извлечение) // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2003. - №1. - С.17.
13. Buletinul Curții Supreme de justiție a Republicii Moldova. - 2004. - Nr.8. - P.5-11.
14. Cușnir V., Berliba V., Cojocaru R. Drept penal. Culegere de teste și spețe pentru examenul de licență. - Chișinău, 2007, p.75.
15. Определение Коллегии по уголовным делам Верховного Суда Республики Молдова №2d-199/96 от 25.04.1996 г. // Бюллетень Верховного Суда Республики Молдова. - 1996. - №6. - С.29.
16. Ibidem.
17. Постановление Президиума Верховного Суда Молдавской ССР от 10.04.1986 г. // Обзор законодательства и судебной практики Верховного Суда Молдавской ССР. - 1996. - №1. - С.15.
18. Antoniu G., Mitrache C., Stănoiu R. și alții. Noul Cod penal comentat / Sub red. Lui G.Antoniu. - București: C.H. Beck, 2006, p.580.
19. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1r/e-138/98 din 13.08.1998 // Sinteza practicii judiciare. - Chișinău, 2000, p.314.
20. Ibidem.
21. Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). - Chișinău, 2002, p.325-333.
22. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. - 2004. - Nr.8. - P.5-11.
23. Семенов В. Квалификация кражи при наличии особо квалифицирующих признаков // Российский судья. - 2005. - №10. - С.32-33.
24. Российское уголовное право. Часть Особенная / Под ред. В.Н. Кудрявцева и А.В. Наумова. - Москва: Юристъ, 1997, с.144-145.
25. Определение Президиума Краснодарского краевого суда по делу М. // Бюллетень Верховного Суда РСФСР. - 1973. - №3. - С.16.
26. Berliba V., Cojocaru R. Infrațiunea continuă și continuată în legea penală a Republicii Moldova // Revista de drept penal. - 2006. - Nr.4. - P.130-142.
27. Попов А.Н. Убийство при отягчающих обстоятельствах. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, с.82-83.
28. Berliba V., Cojocaru R. Op. cit., p.130-142.
29. Ibidem.
30. Württenberger T. Rolul metodologiei juridice în cadrul statului de drept și democratic // Revista Națională de Drept. - 2005. - Nr.5. - P.33-41.
31. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1ra-379/2004 din 9.06.2004 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. - 2004. - Nr.10. - P.21.
32. Попов И.А. Уголовно-правовые и криминологические аспекты краж в условиях экономической и правовой реформы: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Калининград, 2000, с.21; Тузлуков А.М. Уголовная ответственность за кражу по действующему законодательству России: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Рязань, 2001, с.23.
33. A se vedea mai mult: Bârsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol.I. Drepturi și libertăți. - București: ALL Beck, 2005, p.618-621.
34. Case of Wiggins versus United Kingdom // hudoc.echr.coe.int
35. Постановление Президиума Верховного Суда Российской Федерации от 14.01.2004 №830 т 2003 (Извлечение) // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. - 2004. - №6. - С.13-14.
36. Decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a RSS Moldovenești nr.4y-188/86 din 20.11.1986 // Moldinfolex.

Prezentat la 20.07.2007